

فصل سوم

تشکیلات سازمان کنفرانس اسلامی

- ۱- ارکان اصلی سازمان کنفرانس اسلامی
بر اساس منشور سازمان کنفرانس اسلامی، این سازمان دارای سه رکن است:
۱- کنفرانس سران کشورهای اسلامی (رؤسای جمهور، پادشاهان).
۲- کنفرانس وزیران امور خارجه.
۳- دبیرخانه.

بند اول

۱- کنفرانس پادشاهان و رؤسای کشورها و حکومت‌ها:
این کنفرانس، مرکب از رهبران کشورهای اسلامی عضو کنفرانس اسلامی است که هر یک از آنها دارای یک رأی هستند.

الف) وظایف و اختیارات

این کنفرانس عالی‌ترین رکن سازمان به شمار می‌آید^۱ و به عنوان یک نهاد مقتدر و مافوق تلقی می‌شود. کنفرانس سران دولتهای اسلامی وظیفه هماهنگ کردن سیاست‌های دولتهای عضو در زمینه‌های مورد علاقه را بر عهده دارد. اجلاس سران، سیاست سازمان را بر طبق منافع و مصالح جهان اسلام هماهنگ می‌کند. در یک کلام، کنفرانس سران خط مشی و

۱. ماده ۴ منشور «سکا».

جهت‌گیری‌های اساسی کنفرانس اسلامی را تعیین می‌کند. این کنفرانس با تصویب قطعنامه‌هایی در زمینه‌های گوناگون منویات دولتهای عضو سازمان را در پایان هر نشست جمع‌بندی می‌کند. کنفرانس صلاحیت دارد که هر مسأله یا موضوعی را که در چارچوب منشور «سکا» است، مورد بحث قرار دهد.

ب) جلسات

بر اساس مفاد منشور، این کنفرانس هر زمان که مصلحت امت اسلامی اقتضا کند، تشکیل می‌شود. در کنفرانس سران، مسایل مهم جهان اسلام مورد مذاکره و گفتگو^۱ قرار می‌گیرد.

بر طبق مصوبه اجلاس سوم سران طائف قرار شد کنفرانس سران دولتهای اسلامی، هر سه سال یکبار تشکیل شود. تاریخ برگزاری اجلاس‌های سران نشان می‌دهد که این قاعده، همیشه و به طور منظم اجرا نشده است. جدول زیر صحت این مدعا را به اثبات می‌رساند.

ج) سابقه اجلاس‌های سران کنفرانس اسلامی

- ۱- اولین کنفرانس سران دولتهای اسلامی در شهر رباط مراکش از ۱۹-۲۲ رجب ۱۳۸۹ هـ ق، برابر با ۲۲-۲۵ سپتامبر ۱۹۶۹ م منعقد گردید.
- ۲- دومین اجلاس سران اسلامی در شهر لاهور پاکستان از ۲۹ محرم الی ۱ صفر سال ۱۳۹۴ هـ ق، برابر با ۲۲-۲۳ فوریه ۱۹۷۴ برگزار گردید.
- ۳- سومین اجلاس سران در شهر مکه مکرمه در کشور عربستان بر پا گردید. تاریخ انعقاد آن ۱۹-۲۲ ماه ربیع‌الاول سال ۱۴۰۱ هـ ق، برابر با ژوئیه ۱۹۸۱ م بود.
- ۴- چهارمین کنفرانس سران اسلامی در کازابلانکا دومین شهر مهم مراکش به ریاست حسن دوم پادشاه مراکش، از تاریخ ۱۳-۱۶ ربیع‌الاول هـ ق، مطابق با ۱۶-۱۹ ژانویه ۱۹۸۴ م

۱. همان.

برپا گردید.

۵- پنجمین اجلاس سران دولتهای اسلامی در شهر کویت، پایتخت کشور کویت از تاریخ ۲۶-۲۸ جمادی الثانی ۱۴۰۷ هـ ق، برابر با ۲۶ تا ۲۸ ژانویه ۱۹۸۷ م برگزار گردید.

۶- ششمین اجلاس سران در شهر داکار پایتخت کشور سنگال از ۵ تا ۸ دسامبر ۱۹۹۱ برگزار شد.

۷- هفتمین اجلاس سران در کازابلانکا کشور مراکش از ۱۰ الی ۱۲ رجب ۱۴۱۵ برابر با ۱۳ الی ۱۵ دسامبر ۱۹۹۴ م برگزار شد. گفتنی است، بررسی اجلاس‌های هفتگانه سران در بخش سوم همین کتاب مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار خواهد گرفت.

بند دوم: کنفرانس وزرای امور خارجه کشورهای اسلامی (کنفرانس عادی و فوق‌العاده)

الف) کنفرانس عادی وزرای امور خارجه کشورهای اسلامی عضو «سکا»

این کنفرانس سالی یکبار، با حضور وزرای امور خارجه یا نمایندگان مورد اعتماد آنها، به منظور بررسی امور اجرایی و سیاست کلی سازمان کنفرانس اسلامی تشکیل جلسه می‌دهد و تصمیماتی با توجه به پیش نویس‌ها و پیشنهادهای دولتهای عضو سازمان اتخاذ می‌نماید. مجمع عمومی وزرای امور خارجه حق دارد عضویت یک کشور را پس از موافقت $\frac{2}{3}$ اعضای حاضر اعلام کند. کنفرانس وزرای امور خارجه، گزارش کمیسیون مالی را بررسی نموده و بودجه سازمان را به تصویب می‌رساند. وزرای امور خارجه کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی، معمولاً قبل از اجلاس سالانه مجمع عمومی سازمان ملل متحد، در نیویورک جلساتی به منظور هماهنگی و اتخاذ تصمیمات یکسان و جهت‌گیری مشترک تشکیل می‌دهند که «اجلاس هماهنگی وزرای امور خارجه کشورهای اسلامی» نامیده می‌شود. کنفرانس وزرای امور خارجه حق دارد که در مورد زمان و محل تشکیل کنفرانس سران (پادشاهان و رؤسای

حکومت‌های اسلامی) توصیه کند. از سال ۱۹۷۰ تا ۱۹۹۳ م مجموعاً ۲۱ اجلاس عادی وزرای امور خارجه کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی برگزار شده‌است که به ترتیب برگزاری عبارتند از:

۱- ۵ الی ۱۷ محرم ۱۳۹۰ هـ ق ، مطابق با ۲۳ الی ۲۵ مارس ۱۹۷۰ م در جده عربستان.

۲- ۲۷ الی ۲۹ شوال ۱۳۹۰ هـ ق ، مطابق با ۲۶ الی ۲۸ دسامبر ۱۹۷۰ م در کراچی

پاکستان.

۳- ۱۴ الی ۱۸ محرم ۱۳۹۲ هـ ق ، مطابق با ۲۹ فوریه تا ۴ مارس ۱۹۷۳ م در جده

عربستان.

۴- ۹ الی ۱۲ صفر ۱۳۹۳ هـ ق ، مطابق با ۲۴ الی ۲۹ مارس ۱۹۷۳ م در بنغازی لیبی.

۵- ۱ الی ۵ جمادی‌الآخر ۱۳۹۴ هـ ق ، مطابق با ۲۱ الی ۲۵ ژوئن ۱۹۷۴ م در

کوالالمپور مالزی.

۶- ۳ الی ۶ رجب ۱۳۹۵ هـ ق ، مطابق با ۱۲ الی ۱۵ ژوئیه ۱۹۷۵ م در جده عربستان.

۷- ۱۳ الی ۱۶ جمادی‌الاول ۱۳۹۶ هـ ق ، مطابق با ۱۲ الی ۱۵ می ۱۹۷۶ م در استانبول

ترکیه.

۸- ۲۲ الی ۲۵ جمادی‌الاول ۱۳۹۷ هـ ق ، مطابق با ۱۱ الی ۱۴ می ۱۹۷۷ م در طرابلس

لیبی.

۹- ۱۷ الی ۲۱ جمادی‌الاول ۱۳۹۸ هـ ق ، ۲۴ الی ۲۸ آوریل ۱۹۷۸ م در داکارسنگال.

۱۰- ۱۱ الی ۱۵ جمادی‌الثانی ۱۳۹۹ هـ ق ، مطابق با ۸ الی ۱۲ می ۱۹۷۹ م در فاس

مراکش.

۱۱- ۲ الی ۷ رجب ۱۴۰۰ هـ ق ، مطابق با ۱۷ الی ۲۲ می ۱۹۸۰ م در اسلام آباد

پاکستان.

۱۲- ۲۸ رجب الی ۳ شعبان ۱۴۰۱ هـ ق ، مطابق با ۱ الی ۵ ژوئن ۱۹۸۱ م در بغداد عراق.

۱۳- ۳ الی ۷ ذوالقعدة ۱۴۰۲ هـ ق ، مطابق با ۲۲ الی ۲۶ اوت ۱۹۸۲ م در نیامی نیجر.

۱۴- ۱ الی ۵ ربیع الاول ۱۴۰۴ هـ ق ، مطابق با ۶ الی ۱۱ دسامبر ۱۹۸۳ م در داکا بنگلادش.

۱۵- ۲۵ الی ۲۹ ربیع الاول ۱۴۰۵ هـ ق ، مطابق با ۱۸ الی ۲۲ دسامبر ۱۹۸۴ م در صنعا- یمن شمالی.

۱۶- ۲۵ الی ۲۹ ربیع الثانی ۱۴۰۶ هـ ق ، مطابق با ۱۸ الی ۲۲ ژانویه ۱۹۸۶ م در فاس مراکش .

۱۷- ۳ الی ۷ شعبان ۱۴۰۸ هـ ق ، مطابق با ۲۱ الی ۲۵ مارس ۱۹۸۸ م در امان پایتخت اردن.

۱۸- ۶ الی ۹ شعبان ۱۴۰۹ هـ ق ، مطابق با ۱۳ الی ۱۶ مارس ۱۹۸۹ م در جده عربستان

۱۹- ۹ الی ۱۴ مرداد ۱۳۶۹ هـ ش ، مطابق با اول الی ۶ اوت ۱۹۹۰ م در جده عربستان.

۲۰- ۲۴ الی ۲۸ محرم ۱۴۱۲ هـ ق ، مطابق با ۴ تا ۸ اوت ۱۹۹۱ م. در استانبول ترکیه.

۲۱- ۴ الی ۸ ذی القعدة ۱۴۱۳ هـ ق ، مطابق با ۲۵ تا ۲۹ آوریل ۱۹۹۳ م در کراچی

پاکستان.

۲۲- ۱۸ الی ۹ رجب ۱۴۱۵ هـ ق ، مطابق با ۱۰ و ۱۱ دسامبر ۱۹۹۴ م در شهر دارالبیضا

کشور مراکش.

به منظور آگاهی بیشتر از عملکرد اجلاس وزرای امور خارجه کشورهای عضو سازمان

کنفرانس اسلامی^۱، در بخش مجزایی اهم تصمیمات سیاسی این اجلاس ها مورد بررسی قرار

خواهد گرفت.

ب) کنفرانس فوق العاده وزرای امور خارجه کشورهای عضو «سکا»

«با در خواست هر یک از کشورهای عضو، یا با در خواست دبیر کل و یا موافقت ۲/۳ تعداد

۱. کتاب «ملف مؤتمرات القمة الإسلامية و مؤتمرات وزراء خارجية دول منظمة المؤتمر الإسلامي، ریاض، چاپ در شرکت «عبیکان»، مارس ۱۹۸۹، ص ۳۱-۳۲.

کل کشورهای عضو کنفرانس در اجتماع غیر عادی خود منعقد می‌شود، کما اینکه می‌توان این موافقت را با عمومی کردن درخواست به سایر کشورهای عضو، کسب کرد^۱ در صورت تجاوز علیه یکی از اعضای «سکا»، اجلاس فوق‌العاده بر اساس درخواست کشوری که مورد تجاوز قرار گرفته یا هر کشور دیگر، به شرط تصویب $\frac{2}{3}$ اعضا، منعقد خواهد شد^۲. تاکنون ۶ اجلاس فوق‌العادهٔ وزرای امور خارجه کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی از آغاز تأسیس این سازمان تاکنون بر پا شده‌است. این اجلاس‌ها به ترتیب تشکیل عبارتند از:

۱- ۸ الی ۱۰ رجب سال ۱۴۰۰ هجری قمری، مطابق با ۲۷ الی ۲۸ ژانویه ۱۹۸۰م در اسلام‌آباد پاکستان.

۲- ۲۸ الی ۲۹ شعبان ۱۴۰۰ هجری قمری، مطابق با ۱۱ الی ۱۲ ژوئیه ۱۹۸۰م در امان اردن.

۳- ۹ الی ۱۱ ذی‌القعدة ۱۴۰۰ هجری قمری، مطابق با ۱۸ الی ۲۰ سپتامبر ۱۹۸۰م در فاس مراکش.

۴- ۱۸ ذی‌القعدة ۱۴۰۰ هجری قمری، مطابق با ۲۶ سپتامبر ۱۹۸۰م در شهر نیویورک آمریکا.

۵- ۱۶ الی ۱۷ ذی‌الحجه ۱۴۱۲ هـ ق، مطابق با ۱۷ الی ۱۸ ژوئن ۱۹۹۲م در استانبول، ترکیه.

۶- ۷ الی ۸ جمادی‌الثانی ۱۴۱۳ هـ ق، برابر با یک الی ۲ دسامبر ۱۹۹۲م در جده عربستان.

۷- ۳۰ ربیع‌الاول الی ۲ ربیع‌الثانی برابر با ۶ الی ۹ سپتامبر ۱۹۹۴م در اسلام‌آباد پاکستان. گفتنی است که یکی از محورهای اساسی اجلاس‌های فوق‌العاده پنجم تا هفتم وزرای امور خارجه «سکا» بررسی تحولات در بحران جمهوری بوسنی و هرزگوین بوده‌است.

۱. بند (ب) از ماده ۵ منشور «سکا» (ضمیمه ۱).

۲. بند ۲ از آیین‌نامه کار اجلاس «سکا» (ضمیمه ۲).

در این میان جمهوری اسلامی ایران نقش مؤثری در تشکیل اجلاس فوق‌العاده وزرای امور خارجه «سکا» بر عهده داشته تا آنجا که پنجمین اجلاس فوق‌العاده وزرای امور خارجه «سکا» با پیشنهاد وزیر امور خارجه ایران برای رسیدگی به اوضاع اسفناک جمهوری بوسنی هرزگوین تشکیل شد. با توجه به اینکه در این دوره ترکیه ریاست ادواری اجلاس را بر عهده داشت، پنجمین نشست فوق‌العاده در استانبول برگزار گردید.

ج) صلاحیت‌های عمومی نشست‌های سران و وزرای امور خارجه «سکا»

به منظور احتراز از تکرار صلاحیت‌های عمومی اجلاس‌های سران و وزرای امور خارجه، مجموعه این وظایف و صلاحیت‌ها را مستقلاً در اینجا مورد بررسی قرار می‌دهیم.

۱- هر یک از اجلاس‌های سران و وزرای خارجه حق دارند، گزارشات کمیته‌های چهارگانه فرعی را که همزمان با تشکیل اجلاس‌های اصلی سران و وزرای خارجه تشکیل می‌شود، به تصویب نهایی برسانند.

۲- این اجلاس‌ها صلاحیت دارند در مجمع عمومی خود پس از توافق $\frac{2}{3}$ کشورهای عضو، منشور «سکا» را تعدیل نمایند.

۳- مجمع عمومی هر یک از اجلاس‌های سران و وزرای خارجه می‌تواند طرح‌های مربوط به تشکیل ارگانهای فرعی یا وابسته را به تصویب برساند.

۴- هر دو اجلاس، صلاحیت دارند که عضویت کشور متخلف از منشور «سکا» را به حالت تعلیق درآورند و یا عضویت را ملغی نمایند.

بند سوم - دبیرخانه، دبیرکل، کارمندان، شیوه انتخاب معاونان دبیرکل «سکا»

الف) وظایف و اختیارات دبیرخانه

دبیرخانه کل، دستگاه اجرایی سازمان کنفرانس اسلامی است که به موجب تصمیم مصوب اولین کنفرانس وزرای خارجه کشورهای اسلامی، تأسیس شد. دبیرخانه وظایفی را که

«سکا» در چارچوب منشور خود به آن ارجاع نماید، انجام می‌دهد.

دبیرخانه تحت ریاست دبیرکل که، بر اساس تصمیم اجلاس سران در داکار، مدت ریاست وی چهار سال می‌باشد و این مدت قابل تمدید است، اداره می‌شود. دبیرخانه با کشورهای عضو تماس برقرار می‌کند و تسهیلات لازم را برای مشورت و تبادل نظر و نشر اطلاعات با اهمیت، فراهم می‌کند:

دبیرخانه موظف است، اجرای تصمیمات و سفارشات کنفرانس را دنبال کند و گزارشهایی را در این مورد به کنفرانس ارائه دهد. همچنین دبیرخانه موظف است، برنامه دستور کار و یادداشت‌ها را از راههای مناسب و در چارچوب سفارشات و تصمیمات کنفرانس، تقدیم کشورهای عضو نماید. دبیرخانه وظیفه دارد اداره و تنظیم جلسات کنفرانس را از طریق همکاری صمیمانه با کشور میزبان انجام دهد.^۱ مقر دبیرخانه سازمان کنفرانس اسلامی، جده خواهد بود تا این که بیت‌المقدس آزاد شود و مقر دائمی سازمان کنفرانس اسلامی گردد.

ب) وظایف دبیرکل

دبیرکل، به عنوان مقام برجسته دبیرخانه کل و ارگانهای تابعه، مسئول نظارت بر اجرای قطعنامه‌های تصویب شده (اعم از مصوبات سران و وزرای خارجه)، وظایف و اختیارات و مسئولیتهای محوله می‌باشد. دبیرکل وظیفه دارد در هر اجلاس، گزارش‌هایی در مورد برنامه‌ها و قطعنامه‌ها و احیاناً موانع اجرایی آنها و همچنین در مورد روش مقابله با مشکلات، راه حل‌های خود را تسلیم کنفرانس نماید.

دبیر کل، کارمندان دبیرخانه را از اشخاصی که تابع کشورهای عضو می‌باشند، انتخاب می‌کند. دبیرکل و دستیاران او و کارمندان دبیرخانه، از هیچ حکومتی و دولتی در خارج از چارچوب کنفرانس دستور نمی‌گیرند.^۲ در غیاب دبیرکل، یکی از معاونان وی عهده‌دار وظایف

۱. ماده ۶، بندهای ۱-۴-۵-۶-۷ از منشور «سکا».

۲. همان، بندهای ۱-۲-۳ از منشور «سکا»، گفتنی است؛ در عمل بندهای مورد اشاره در خصوص استقلال دبیرکل «سکا» نادیده گرفته می‌شود. به عنوان مثال «حامدالغابد» ششمین دبیرکل «سکا» تحت تأثیر اعمال نفوذ

محوه خواهد بود و هر گاه پست دبیرکلی خالی بماند، قدیمی‌ترین معاون، وظایف و فعالیت‌های مربوط را تا انتخاب دبیرکل جدید انجام خواهد داد و در صورت یکسان بودن سوابق آنها، مسن‌ترین معاون، پست خالی را پر خواهد کرد.

دبیرکل در تمامی کنفرانس‌ها و کمیته‌های کنفرانس اسلامی شرکت می‌کند و توضیحات لازم و اطلاعات مورد نیاز را در اختیار قرار می‌دهد. وی می‌تواند به یکی از مشاورانش اجازه ارائه چنین توضیحاتی را بدهد. دبیرکل بر کنفرانس و کمیته‌ها نظارت دارد و پیش‌نویس مذاکرات، قطعنامه‌ها و توصیه‌ها را تهیه می‌کند. کنفرانس در جلسه محرمانه، دبیرکل و مشاورین وی را با رأی مخفی یا به وسیله اکثریت $\frac{2}{3}$ آرا تعیین می‌کند. همین روش برای تجدید دوره یامعاف کردن از پست به کار گرفته می‌شود^۱.

ج) کارکنان دبیرخانه

کارکنان دبیرخانه، از بین مسلمانان و از ملیت‌های مختلف انتخاب می‌شوند و تحت ریاست دبیرکل، انجام وظیفه می‌کنند. آنها در برابر دبیرکل مسئول می‌باشند. کارکنان دبیرخانه، از امتیازات، مصونیت‌ها و مزایای دیپلماتیک برخوردار هستند.

این مصونیتها و امتیازات در بند «ب» از ماده ۶ منشور کنفرانس اسلامی تصریح شده است. این بند اشعار می‌دارد «نمایندگان کشورهای عضو از مصونیت‌ها و امتیازات لازم برای انجام وظایف خویش که در ارتباط با کنفرانس نیز می‌باشد، برخوردارند.» پست‌های موجود در سازمان کنفرانس اسلامی، در چهار طبقه از لحاظ اهمیت قرار دارند.

رده اول: مشاغل عمده و حساس.

دولت عربستان تصمیمات نوزدهمین و بیستیمین اجلاس وزرای امور خارجه «سکا» را که مقرر نمود، اجلاس بیست و یکم این سازمان در آوریل ۱۹۹۲ در پایتخت سودان برگزار شود، طی یادداشتی عدم تمایل کشورهای عضو مبنی بر برگزاری اجلاس بیست و یکم در خارطوم (بدون ذکر نام کشورها) را اعلام کرد. پس از اتخاذ تصمیم نهایی اجلاس وزرای خارجه، دولت سودان عضویت خود در «سکا» را به حال تعلیق درآورد. وزارت امور خارجه - اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیر متعهدها.

۱. بند ۱۸ از آیین‌نامه کار اجلاس‌های سازمان کنفرانس اسلامی، مراجعه شود به ضمیمه.

رده دوم: مشاغل حرفه‌ای.

رده سوم: مشاغل اداری.

رده چهارم: مشاغل خدماتی.

شرط اساسی انتخاب کارکنان سازمان کنفرانس اسلامی، این است که هر یک از کارکنان و همسران آنان مسلمان بوده و ملیت یکی از کشورهای عضو «سکا» را دارا باشند^۱.

د) دبیران کل سازمان کنفرانس اسلامی از آغاز تأسیس این سازمان تا سال ۱۹۸۹

اولین دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی، «تنکو عبدالرحمن»، تبعه مالزی بود که از سال ۱۹۷۱ تا ۱۹۷۴ به مدت چهار سال، این سمت را بر عهده داشت.

دومین دبیرکل، «حسن تهامی» تبعه مصر برای مدت دو سال (۱۹۷۴-۱۹۷۵) در این سمت انجام وظیفه نمود^۲.

سومین دبیرکل سازمان، دکتر احمد کریم جای، تبعه سنگال بین سالهای ۱۹۷۵ الی ۱۹۷۹ عهده‌دار این مسئولیت بود.

چهارمین دبیرکل سازمان، «حبيب شطی» از کشور تونس بود که مدت چهار سال بین سالهای ۱۹۷۹ تا ۱۹۸۳ وظایف محوله را انجام داد.

بر طبق مصوبه اجلاس چهارم، دبیرکلی آقای «شطی» تا دسامبر ۱۹۸۴ تمدید شد و تعیین دبیرکل جدید به اجلاس چهاردهم وزرای خارجه در صنعا موکول گردید.

در اجلاس چهاردهم وزرای خارجه، آقای «شريف‌الدین پيرزاده» که سابقاً در کشور پاکستان سمت وزارت دادگستری را بر عهده داشت، از سوی اعضای سازمان برای یک دوره

۱. کتاب «شناسنامه سازمانهای بین‌المللی ۲»، تهران، ناشرانتشارات دفتر روابط عمومی وزارت امور خارجه، آذر ماه ۱۳۶۲، ص ۱۷-۱۶.

۲. خاطر نشان می‌سازد، حسن تهامی در ایجاد ارتباط میان انور السادات رئیس‌جمهور معدوم مصر و مناخیم بگین نخست‌وزیر وقت اسرائیل نقش تعیین‌کننده‌ای را ایفا نمود، نقشی که در نهایت موجبات انعقاد قرارداد ننگین کمپ دیوید میان مصر و اسرائیل را فراهم آوردن.

چهار ساله انتخاب شد.

بنابر این پنجمین دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی، از ژانویه سال ۱۹۸۵ الی ژانویه ۱۹۸۹ سمت دبیرکل را در اختیار داشت. ششمین دبیرکل کنفرانس اسلامی، آقای «حامدالغابد» تبعه نیجر است. وی قبل از احراز این سمت، نخست وزیر نیجر بود. انتخاب ایشان به عنوان دبیرکل جدید سازمان کنفرانس اسلامی از جانب هفدهمین اجلاس عادی وزرای امور خارجه کشورهای اسلامی که در امان برگزار شد، انجام گرفت. آقای «الغابد» از اول ژانویه ۱۹۸۹ برای مدت چهار سال پست دبیرکلی سازمان کنفرانس اسلامی را عهده دار شد^۱.

برای سهولت در مطالعه، موضوع فوق به شکل جدول ارائه می‌گردد.

ردیف	نام دبیرکل	تابعیت	مدت احراز	مسئولیت قبل
			از احراز پست دبیرکلی	
۱	تنکو عبدالرحمن	مالزیایی	از سال ۱۹۷۱ الی ۱۹۷۴	—
۲	حسن تهامی	مصری	از سال ۱۹۷۴ الی ۱۹۷۵	—
۳	احمد کریم جای	سنگالی	از سال ۱۹۷۵ الی ۱۹۷۹	—
۴	حبیب شطی	تونسی	از سال ۱۹۷۹ الی ۱۹۸۵	—
۵	شریف‌الدین پیرزاده	پاکستانی	از سال ۱۹۸۵ الی ۱۹۸۹	وزیر اسبق قانون پاکستان
۶	حامدالغابد	نیجریایی	از سال ۱۹۸۹ الی ۱۹۹۳ ^۲	نخست وزیر اسبق نیجر

ه) انتخاب معاونان دبیرکل

با انتخاب دبیرکل جدید سازمان کنفرانس اسلامی، وی معاونان خود را که در چهار

۱. وزارت امور خارجه - آرشیو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیر متعهدها.
 ۲. در ششمین اجلاس سران با اصلاح منشور «سکا» دوره احراز پست دبیرکلی برای مدت چهار سال دیگر قابل تمدید شد. بر اساس این تصمیم دبیرکلی آقای حامدالغابد برای چهار سال دیگر تمدید شد.

معاونت با نامهای:

۱- معاونت امور سیاسی.

۲- معاونت قدس شریف و فلسطین.

۳- معاونت امور فرهنگی و اجتماعی و صندوق همبستگی اسلامی.

۴- معاونت اقتصادی و اداری مالی قرار می‌گیرند، انتخاب می‌کند.

این معاونان از میان کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی و با پیشنهاد وزارت امور خارجه هر یک از کشورهای عضو «سکا» به دبیرکل توصیه می‌شوند.

شیوه عمل در عرف کنفرانس اسلامی بدین شکل است که کشورهای عضو به سه گروه با

نامهای زیر تقسیم می‌شوند.

۱- کشورهای عربی.

۲- کشورهای آسیایی.

۳- کشورهای آفریقایی.

بعضاً کشورهای هر گروه، پس از نامزد نمودن نمایندگان برای احراز پست‌های خالی معاونت دبیرکل، در یکی از سفارتخانه‌های این گروه از کشورها جمع می‌شوند و در پشت درهای بسته به چانه‌زنی (لابی^۱) برای معرفی چهار معاون به دبیرکل می‌نشینند. سپس نمایندگان هر سه گروه از کشورها، نمایندگان منتخب خود را به دبیرکل برای انتخاب نهایی معرفی می‌کنند. دبیرکل با برپایی جلسه‌ای که از پیش، تاریخ برگزاری آن معین می‌شود، کشورهای داوطلب احراز پست‌های خالی معاونت را دعوت می‌نماید. در این جلسه کاندیداهای موجود، به بحث و «لابی» پیرامون انتخاب معاونان می‌پردازند و پس از حصول نتیجه، کاندیداهای برگزیده از طریق دبیرکل به اجلاس وزرای امور خارجه معرفی می‌شوند و پس از تأیید از سوی دبیرکل منصوب می‌شوند.^۲

1. Lobby

۲. شیوه متداول دیگر برای انتخاب معاونان بدین ترتیب است که کشورها، کاندیداهای خود را پس از «لابی» با دبیرکل و سایر اعضای گروه جغرافیایی مربوط، به اجلاس وزرای خارجه برای تصویب نهایی معرفی می‌کنند.

دادگاه بین‌المللی عدل اسلامی

سومین کنفرانس سران اسلامی در طائف، به موجب قطعنامه شماره ۱۱-۱۱/۳۶ تصمیم به تأسیس دادگاه عدل اسلامی گرفت. در اجلاس پنجم سران اسلامی وظایف و آیین‌نامه اجرایی دادگاه به تصویب اعضای حاضر رسید.

در قطعنامه پایانی پنجمین اجلاس سران آمده است: «کنفرانس با طرح دادگاه بین‌المللی عدل اسلامی که به منظور حل منازعات دولتهای اسلامی ایجاد می‌شود و آنها از روی میل و اختیار به آن مراجعه می‌کنند، موافقت می‌نماید^۱». زمانی این دادگاه رسمیت می‌یابد که $\frac{2}{3}$ اعضای سازمان کنفرانس اسلامی اساسنامه آن را امضاء نمایند، در حالی که اکنون تنها هشت کشور کویت - عربستان - لیبی - اردن - قطر - مصر - بحرین و مالدیو به این دادگاه ملحق شده‌اند. لذا این دادگاه تاکنون تشکیل نشده است.

الف) وظایف اعلام شده دادگاه

- ۱- حل اختلافاتی که ممکن است بین کشورهای عضو پیش آید.
 - ۲- ارائه نظرات مشورتی درباره تمام مسائل قضایی، بنا به تقاضای کنفرانس سران و کنفرانس وزرای امور خارجه کشورهای اسلامی و یا واحدهای تابعه سازمان کنفرانس اسلامی.
 - ۳- حل اختلافات ناشی از اجرا یا تفسیر منشور سازمان کنفرانس اسلامی.
- صلاحیت دادگاه، محدود به اموری است که توسط دولتهای عضو و با توافق مشترک به عهده این واحد سپرده می‌شود و یا شامل موارد خاصی است که در منشور سازمان کنفرانس اسلامی، یا معاهدات و کنوانسیون‌های مورد اجرا پیش بینی شده است.

ب) تشکیلات دادگاه

دادگاه، مرکب از ۱۲ صاحب منصب خواهد بود که از سوی کنفرانس وزرای امور خارجه

و به پیشنهاد دولتهای عضو انتخاب می‌شوند. این محکمه دارای بودجه مستقل و اساسنامه خاص بوده و هزینه آن توسط اعضا تأمین می‌شود. زبانهای رسمی دادگاه عبارتند از: عربی، انگلیسی، فرانسه، بر اساس اساسنامه فعلی مقرر این دادگاه پس از تشکیل آن در کویت خواهد بود.

کمیته‌ها، ارگانها و مؤسسات سازمان کنفرانس اسلامی

به طور کلی نهادهای سازمان کنفرانس اسلامی را می‌توان به لحاظ نوع رابطه آنها با ارکان اصلی این سازمان، به چهار دسته تقسیم نمود:

بند اول: کمیته‌های تخصصی^۱ سازمان کنفرانس اسلامی

این کمیته‌ها، توسط تصمیمات اجلاس‌های سران یا وزرای امور خارجه کشورهای اسلامی تشکیل گردیده و ارگانهای تخصصی وظیفه دارند که بر اساس شرح وظایف مندرج در اساسنامه خود به انجام مطالعات تخصصی و کارشناسی پیرامون ارگانهای فرعی مبادرت نمایند.

کمیته‌های تخصصی، در خلال اجلاس وزرای خارجه عضو «سکا» و بر اساس ضرورت‌های موجود تأسیس شده‌اند که ضمن پیگیری مصوبات تخصصی، به بررسی مسائل ارگانهای وابسته به خود می‌پردازند.

کمیته‌های یاد شده، نتایج مطالعات تخصصی خود را در اختیار دبیرخانه سازمان کنفرانس اسلامی به منظور انجام هماهنگی‌های لازم، قرار می‌دهد. شش کمیته اصلی و مهم «سکا» به شرح زیر است:

۱. در اسناد سازمان کنفرانس اسلامی کمیته‌های تخصصی با عنوان « Specialised Committees » نام گذاری شده‌است.

الف) کمیته قدس

ششمین اجلاس وزرای امور خارجه کشورهای اسلامی در ژوئیه ۱۹۷۵ برگزار شد. این اجلاس تصمیم گرفت کمیته‌ای به نام «کمیته قدس» را تشکیل دهد. در قطعنامه‌ای که به این منظور تصویب شد: وظایف کمیته یاد شده به شرح ذیل تعیین گردید:

۱- بررسی تحولات بیت‌المقدس.

۲- نظارت بر اجرای قطعنامه‌ها و مصوبات سابق و لاحق سازمان کنفرانس اسلامی در مورد بیت‌المقدس و همچنین اجرا و پیگیری مصوبات سازمانهای بین‌المللی در این خصوص. ارائه پیشنهاد به کشورهای عضو کنفرانس اسلامی به منظور تحقق اهداف فوق و به تصویب رسانیدن تصمیمات ضروری برای پاسخگویی به مسائل جدیدی که در منطقه ایجاد شود.

۳- پیگیری تصمیمات کنفرانس اسلامی در زمینه مبارزه با صهیونیسم.

۴- تماس با سازمانهای بین‌المللی که می‌توانند به نجات بیت‌المقدس کمک کنند.

۵- تهیه گزارش سالانه و تسلیم آن به کنفرانس وزرای امور خارجه.

در زمینه چگونگی تشکیل کمیته، مقرر گردید که «سکا»، اعضای کمیته مورد بحث را برای مدت سه سال انتخاب نماید و کمیته گزارشات خود را به وسیله دبیرکل کنفرانس به وزرای امور خارجه کشورهای اسلامی، در اجلاس‌هایی که تشکیل می‌دهند، تسلیم کند. کمیته بیت‌المقدس در پیش نویس قطعنامه‌ای که به وزرای خارجه کشورهای اسلامی ارائه داد، از کشورهای مسلمان درخواست نمود تا فعالیت‌های بین‌المللی خود را در زمینه نجات قدس افزایش دهند و سیاست هماهنگ و واحدی در این خصوص اتخاذ نمایند و همچنین از کشورهای اسلامی خواسته شد که در مقابل کشورهایی که سفارت خود را به شهر بیت‌المقدس منتقل می‌کنند موضع شدید تا حد قطع روابط سیاسی و اقتصادی اتخاذکنند.

کمیته قدس معمولاً سالی یک بار، با دعوت دبیرکل یا رئیس کمیته در مراکش تشکیل جلسه می‌دهد و طبق تصمیم اجلاس سران و اجلاس وزرای امور خارجه، ریاست آن با «ملک حسن» پادشاه مراکش است. جمهوری اسلامی ایران، یکی از اعضای پانزده‌گانه کمیته قدس

می‌باشد، ولی با همه اهمیتی که برای بیت‌المقدس از لحاظ مذهبی و سیاسی قایل است، در جلسات این کمیته که در شهرهایی مانند رباط، کازابلانکا و فاس در مراکش برگزار شد، شرکت نکرده‌است. دلیل عدم مشارکت نمایندگان جمهوری اسلامی ایران در اجلاس کمیته قدس، ریاست دائمی پادشاه مراکش^۱ در کمیته قدس است. شایان ذکر است، چهاردهمین اجلاس کمیته قدس در ژانویه ۱۹۹۲ به ریاست ملک حسن پادشاه مراکش و با حضور یاسر عرفات، حامد الغابد و همچنین نمایندگان پانزده کشور برگزار شد. در این اجلاس نماینده جمهوری اسلامی ایران نیز، در سطح مدیر کل خاورمیانه و شمال آفریقای وزارت خارجه شرکت کرد. مقرر دائمی این کمیته در شهر کازابلانکای مراکش است.^۲

ب) کمیته دائمی مالی

این کمیته، بر طبق بند ۳ از ماده ۷ منشور سازمان کنفرانس اسلامی و توسط چهارمین اجلاس وزرای امور خارجه این سازمان تأسیس شد. همه کشورهای عضو «سکا» در این کمیته عضویت دارند. کمیته هر سال، به منظور بررسی وضعیت بودجه آینده سازمان و مراکز و مؤسسات تابعه آن تشکیل جلسه می‌دهد. جلسه کمیته دائمی مالی، با حضور ۲ کشورها عضو رسمیت پیدا می‌کند و دبیرکل، مسئول بازگشایی این اجلاس است. این کمیته در سال ۱۳۵۱ هجری شمسی تأسیس گردید. هجدهمین اجلاس کمیته دائمی مالی در تاریخ ۹ الی ۱۲

۱. سوابق سیاسی پادشاه مراکش - روزنامه اطلاعات مورخه ۶۲/۱۰/۲۶ - «ملک حسن دوم» در سال ۱۹۷۲ میلادی، چند ماه قبل از جنگ رمضان، ملاقات‌های متعددی با رهبران صهیونیسم انجام داد. وی در این سال با «ناحوم گوارین» رئیس پیشین کنفرانس جهانی یهود به بهانه رفع اختلافات رژیم صهیونیستی با اعراب، ملاقات و مذاکره کرد. «ملک حسن» در سال ۱۹۷۶ با «اسحاق رابین» نخست وزیر رژیم اسرائیل و همچنین در سال ۱۹۷۷ ملاقات‌های متعددی با «موشه دایان»، وزیر امور خارجه رژیم صهیونیستی ترتیب داد. وی در همین سال با «شیمون پرز» رهبر حزب کار اسرائیل در مراکش ملاقات رسمی داشت. «شاه حسن» مبتکر «طرح فاس» است، طرحی که در آن، موضوع به رسمیت شناختن رژیم صهیونیستی توسط دولتهای عربی مورد تأکید قرار گرفت. از سوی دیگر، رژیم مراکش به پایگاه نیروهای واکنش سریع آمریکا در شمال آفریقا تبدیل شده. این کشور، ۵ پایگاه عمده در اختیار آمریکا قرار داده‌است.

۲. وزارت امور خارجه - آرشیو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیر متعهدها.

ژانویه ۱۹۸۸ در جده برگزار شد. ایران از آغاز تأسیس کمیته مذکور، به عضویت آن درآمده است. مقرر دائمی کمیته دائمی مالی، در شهر جده است.

ج) کمیسیون اسلامی امور اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

این کمیسیون، بر طبق تصمیم هفتمین اجلاس وزرای امور خارجه کشورهای اسلامی در استانبول تأسیس شد. بررسی و نظارت بر ادامه اجرای قطعنامه‌های کنفرانس در زمینه‌های اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و تهیه و اجرا و تضمین پیشرفت همکاری اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی که دولتهای عضو کنفرانس تسلیم می‌نمایند، از وظایف این کمیسیون به شمار می‌رود. این کمیسیون تاکنون چندین گردهمایی داشته و معمولاً سالی یک بار، چند ماه قبل از برگزاری اجلاس وزرای امور خارجه تشکیل جلسه می‌دهد. گفتنی است، دستور کار اجلاس وزرای امور خارجه کشورهای عضو کنفرانس در این کمیسیون تهیه می‌شود. اولین نشست این کمیسیون در ژانویه ۱۹۷۷ در مکه برگزار گردید.

دومین نشست این کمیسیون در دسامبر ۱۹۷۷ در مکه برگزار گردید.

سومین نشست این کمیسیون در آوریل ۱۹۷۸ در جده برگزار گردید.

چهارمین نشست این کمیسیون در دسامبر ۱۹۷۸ در جده برگزار گردید.

پنجمین نشست این کمیسیون در ژانویه ۱۹۷۸ در کوناکری برگزار گردید.

ششمین نشست این کمیسیون در نوامبر ۱۹۸۰ در جده برگزار گردید.

هفتمین نشست این کمیسیون در آوریل ۱۹۸۱ در جاکارتا برگزار گردید.

هشتمین نشست این کمیسیون در ژانویه ۱۹۸۲ در تریپولی برگزار گردید.

نهمین نشست این کمیسیون در آوریل ۱۹۸۲ در تریپولی برگزار گردید.

شانزدهمین اجلاس این کمیسیون از ۱۸ تا ۲۲ خرداد سال ۱۳۷۰ برابر با ۸ می الی ۱۲

ژوئن ۱۹۹۲ در تهران برگزار گردید.^۱

۱. وزارت امور خارجه - آرشیو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیر متعهدها.

شایان ذکر است؛ هفدهمین اجلاس این کمیسیون در ژانویه ۱۹۹۳ در جده عربستان برگزار شد.

د) کمیته دائمی برای همکاریهای علمی و فنی (کومستک)

(Standing Committee for Scientific and Technological Cooperation)

این کمیته، به موجب تصمیم سومین اجلاس سران کشورهای عضو کنفرانس اسلامی که در تاریخ ربیع‌الاول ۱۴۰۱ در مکه تشکیل شد، به وجود آمد.

کمیته دائمی همکاریهای علمی و فنی، چارچوبی را برای رسیدن به پیشرفت علمی و فنی، تا حد همسانی با دولتهای پیشرفته صنعتی در آغاز قرن ۲۱ میلادی ترسیم کرده است. این کمیته تا دسامبر ۱۹۸۸، سه نشست را به منظور بررسی مسائل علمی و فنی پشت سر گذاشته است. اولین و دومین اجلاس این کمیته در ماه می و دسامبر ۱۹۸۳ در اسلام آباد پاکستان برگزار شد و اعلامیه‌ای موسوم به اعلامیه «اسلام آباد» در مورد علوم و تکنولوژی منتشر کرد.

سومین اجلاس کمیته دائمی همکاریهای علمی و فنی در نوامبر ۱۹۸۶، در اسلام آباد پاکستان بر پا شد. در این اجلاس هیأت عالی رتبه جمهوری اسلامی ایران در آن شرکت کرد. چهارمین اجلاس این کمیته در مه ۱۹۸۹ و پنجمین اجلاس آن در نوامبر ۱۹۹۱ برگزار شد.^۱

ه) کمیته دائمی همکاریهای اقتصادی و تجاری (کومسک)^۲

(Standing Committee for Economic and Cooperation)

چنانکه قبلاً اشاره شد این کمیته در سال ۱۹۸۱، بر اساس تصمیم سومین اجلاس، سران تأسیس شد.

۱. وزارت امور خارجه - آرشیو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیر متعهدها.

۲. همان.

اهداف اعلام شده

- ۱- پیگیری و اجرای قطعنامه‌هایی که در زمینه‌های اقتصادی و بازرگانی به وسیله اعضای کنفرانس اسلامی به تصویب می‌رسد.
- ۲- یافتن امکانات همکاری فی‌مابین اعضا، در زمینه‌های اقتصادی و بازرگانی. این کمیته تاکنون چهار نشست را پشت سر گذاشته است که آخرین نشست آن، از تاریخ ۴ الی ۷ سپتامبر ۱۹۸۸ (۱۳ الی ۱۶ شهریور) در استانبول ترکیه برگزار شد. این اجلاس، همچنین تصمیم‌گرفت که پنجمین نشست خود را در استانبول ترکیه در تاریخ ۳ الی ۶ سپتامبر ۱۹۸۹ بر پا نماید. لازم به یادآوری است، براساس تصمیم چهارمین اجلاس کنفرانس سران کشورهای اسلامی، که در ژانویه ۱۹۸۴ در کازابلانکای مراکش اتخاذ شد، ریاست این کمیته به رئیس جمهور ترکیه واگذار گردید. این کمیته، تاکنون هفت اجلاس به ترتیب در تاریخهای ۱۴ تا ۱۶ نوامبر ۱۹۸۶، ۱۱ تا ۱۶ مارس ۱۹۸۶، ۷ تا ۱۰ سپتامبر ۱۹۸۷، ۷ تا ۴ سپتامبر ۱۹۸۸، ۶ تا ۳ سپتامبر ۱۹۸۹، ۱۰ تا ۷ اکتبر ۱۹۹۰، ۹ تا ۶ اکتبر ۱۹۹۲ در شهر استانبول ترکیه، برگزار نموده است.

و) کمیته دائمی اطلاعات و امور فرهنگ (کومیاک)^۱

(Standing Committee for Information and Cultural Affairs)

- این کمیته، بر اساس تصمیم سومین اجلاس سران کشورهای اسلامی در سال ۱۹۸۱ تأسیس شد.

اهداف اعلام شده

- ۱- ایجاد ارتباط بین ارگانها و مؤسسات، دانشگاهها و مراکز اسلامی و فرهنگی.
- ۲- ترسیم استراتژی فرهنگی جهان اسلام و ارائه برنامه‌های علمی در این خصوص.

۱. وزارت امور خارجه - آرشيو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیر متعهدها.

۳- برطرف کردن موانع موجود بر سر راه کار و فعالیت‌های بخش‌های فرهنگی کشورهای اسلامی.

این کمیته، تاکنون چهار اجلاس به ترتیب در تاریخهای ۱۹۸۵-۱۹۸۳-۱۹۹۰ و ۱۹۹۱ در شهر داکار سنگال برگزار کرده‌است. در دومین اجلاس این کمیته تصمیم گرفته شد، دو کمیته فرعی به نامهای کمیته فرعی اطلاعات و کمیته فرعی فرهنگ تشکیل شود. کمیته فرعی اطلاعات تاکنون دو اجلاس در سطح وزرای اطلاعات، در سالهای ۱۹۸۸ جده و ۱۹۹۲ قاهره برگزار نموده که جمهوری اسلامی ایران در دومین اجلاس آن حضور داشت. کمیته فرعی فرهنگ نیز تاکنون یک اجلاس در ۱۹۸۹ داکار برگزار کرده که معاونت فرهنگی وزارت ارشاد اسلامی از سوی جمهوری اسلامی ایران در آن شرکت کرده‌است.

بند دوم - ارگانهای فرعی «سکا»^۱

مجموعه ارگانهایی که پس از احساس نیاز کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی به همکاری در زمینه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و علمی و فنی و پس از تصویب نهایی اجلاسهای سران یا وزرای خارجه عضو «سکا» با به عرصه وجود نهاد، ارگانهای فرعی «سکا» گفته می‌شود. ویژگی این ارگانها، وابستگی مالی آنها به دبیرخانه «سکا» می‌باشد. بدین معنا که دبیرخانه «سکا»، پس از انجام مراحل مختلف تخصیص بودجه از سوی کمیته دائمی مالی و پس از تصویب بودجه یاد شده از سوی اجلاس وزرای خارجه «سکا»، مسئولیت حقوقی تأمین بودجه این ارگانها، از طریق کشورهای عضو «سکا» را بر عهده دارد. دبیرخانه «سکا» موظف است که اجرای تصمیمات و سفارشات کنفرانس را دنبال کند و گزارشاتی در این مورد تقدیم نماید^۲. به طور کلی می‌توان گفت، ارگانهای فرعی «سکا» در راستای تأمین اهداف مندرج در منشور این سازمان تأسیس شده و در پی سیاست‌های از پیش تعیین شده در اجلاس‌های

۱. در اسناد «سکا» معادل ارگانهای فرعی «Subsidiary Organs» بکار رفته است.

۲. بند ۶ از ماده ۶ منشور «سکا».

سران و وزرای خارجه تشکیل می‌شوند. «سکا»، با حمایت مالی و تأمین بودجه مورد نیاز ارگانهای فرعی، ابزار مناسبی را برای کنترل خط مشی این ارگانها انتخاب نموده و در همین راستا، از گسترش و توسعه این نهادها حمایت و جانبداری می‌کند.

الف) مجمع فقه اسلامی

(Islamic Jurisprudence Academy)

مجمع فقه اسلامی در سومین اجلاس سران دولتهای اسلامی تأسیس شد.

اهداف اعلام شده

- ۱- ایجاد همبستگی و وحدت در تئوری و عمل در جامعه اسلامی و تلاش در جهت انطباق رفتار انسانی با تعالیم شریعت اسلام.
- ۲- پیوند جامعه اسلامی، با ایمان اسلامی.
- ۳- مطالعه مشکلات زندگی کنونی بر طبق موازین حقوق اسلامی و تلاش در جهت پیدا کردن راه حل منطبق با شریعت اسلام.

تشکیلات:

- هر دولت عضو سازمان کنفرانس اسلامی یک عضو فعال در مجمع دارد. این مجمع قادر است به هر فقیه یا حقوق‌دان واجد شرایط حق عضویت اعطا کند.
- ۱- شورای مجمع، متشکل از تمام اعضای فعال می‌باشد.
 - ۲- دفتر مجمع، متشکل از دبیر کل سازمان کنفرانس اسلامی و شش عضو منتخب شورای دبیرکل مجمع می‌باشد.
 - ۳- دبیرخانه مجمع، تحت سرپرستی دبیری که توسط دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی

از بین اعضای مجمع انتخاب می‌شود، اداره می‌گردد^۱.

۴- بخش‌های تخصصی مجمع، که در جهت تحقق اهداف شورا فعالیت می‌نمایند. گفتنی است، مخارج مجمع، از محل حق عضویت دولتهای عضو و هدایا و عطایای افراد حقیقی و حقوقی تأمین می‌شود^۲.

ب) صندوق همبستگی اسلامی

(Islamic Solidarity Fund)

بنیاد صندوق همبستگی اسلامی، با صدور قطعنامه‌ای از سوی دومین اجلاس سران اسلامی در سال ۱۹۷۴ در لاهور تأسیس شد. هدف از ایجاد این صندوق، کمک به مراکز اجتماعی و فرهنگی کشورهای اسلامی و نیز مراکز فرهنگی اقلیت‌های اسلامی ذکر شده است. تاکنون بنیاد مذکور پیشتاز پنجاه طرح در کشورهای مختلف جهان و مخصوصاً در آفریقا و کشورهای غیر اسلامی بوده است.

صندوق فوق‌الذکر در تاریخ ۱۹۸۶/۵/۲۰ در زمینه نحوه مشارکت مالی با ایران، تلویحاً نیاز مالی خود را به وزارت ارشاد اسلامی اعلام کرد. لازم به یادآوری است، جمهوری اسلامی ایران عضو این صندوق است و از طریق وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی حق عضویت خود را پرداخت می‌کند^۳.

ج) مؤسسه اسلامی علوم، تکنولوژی و توسعه (افستاد)

(Islamic Foundation for Science Technology and Development)

این مؤسسه، بر اساس تصمیم ششمین کنفرانس وزرای خارجه کشورهای اسلامی تأسیس شد. اهداف اعلام شده مؤسسه به شرح ذیل است:

۱. وزارت امور خارجه - آرشیو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیرمتعهدها.

۲. وزارت امور خارجه - آرشیو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیرمتعهدها.

۳. همان.

- ۱- تشویق، ترغیب و ترویج پژوهش‌های علمی و فنی در کشورهای اسلامی، به منظور حل و فصل پاره‌ای از اختلافات موجود در میان کشورهای اسلامی.
- ۲- ترویج همکاری و تضمین هماهنگی در زمینه علوم و فنون جهان اسلام به منظور تحکیم همبستگی اسلامی.
- ۳- فراهم آوردن امکانات استفاده از علوم و فنون برای تمام کشورهای عضو در زمینه تهیه طرح‌های اقتصادی و اجتماعی برای آنان.

تشکیلات بنیاد

- ۱- شورای علمی، مرکب از ۱۵ عضو است که اعضای آن از طرف کنفرانس وزرای خارجه و به توصیه دبیرکل سازمان، برای مدت سه سال برگزیده می‌شوند.
 - ۲- کمیته اجرایی، مرکب از ۵ عضو است که از طرف شورای علمی و از بین اعضای آن برای مدت سه سال انتخاب می‌شوند.
 - ۳- مدیر بنیاد، توسط دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی از بین دانشمندان برجسته کشورهای اسلامی برای مدت ۴ سال انتخاب می‌شود.
- بودجه بنیاد از محل سهمیه‌های سازمان کنفرانس اسلامی و نیز کمک‌های کشورهای عضو و درآمد حاصل از خدمات انجام شده، تأمین می‌شود. جده مقر دائمی مؤسسه است^۱.

(د) مرکز اسلامی تحقیقات و آموزش فنی و حرفه‌ای: (I.C.T.V.T.R)

(Islamic Center for Technical and Vocational Training and Research)

این مرکز به موجب قطعنامه مصوب نهمین اجلاس وزرای امور خارجه کشورهای اسلامی تأسیس شد.

۱. وزارت امور خارجه - آرشیو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیرمتعهدها.

اهداف اعلام شده

- ۱- تحقیق پیرامون پژوهش‌ها و بررسی‌ها در مورد آموزش فنی و حرفه‌ای در کشورهای عضو.
- ۲- ارزیابی احتیاجات کشورهای عضو در زمینه آموزش.
- ۳- تشویق همکاری فنی بین کشورهای عضو در بخش اطلاعات پایه و در زمینه‌هایی که موجب تحکیم و پرورش توانایی‌های انسانی در زمینه آموزش فنی و حرفه‌ای می‌شود.
- ۴- هماهنگی سیاست‌های کاری و آموزش فنی و حرفه‌ای در کشورهای عضو.

تشکیلات مرکز اسلامی تحقیقات و آموزش فنی و حرفه‌ای

- ۱- مجمع عمومی مرکب از نمایندگان کشورهای عضو کنفرانس اسلامی.
- ۲- شورای اداری مرکب از ۱۲ نماینده کشورهای عضو که توسط مجمع عمومی انتخاب شده‌اند.
- ۳- مدیر مرکز که از جانب دبیرکل و به توصیه مجمع عمومی انتخاب می‌شود. مقر مرکز در داکا پایتخت بنگلادش است. بودجه آن از محل سهمیه کشورهای عضو تأمین می‌گردد^۱.

ه) مرکز تحقیقات تاریخ، هنر و فرهنگ اسلامی

(Research Center for Islamic History, Art and Culture)

این مرکز به موجب قطعنامه مصوب هفتمین اجلاس وزرای امور خارجه در می ۱۹۷۶ در شهر استانبول تأسیس شد.

اهداف اعلام شده

- ۱- در اختیار قراردادن یک مؤسسه به دانشمندان، مورخان، نویسندگان و هنرمندان جهان

۱. وزارت امور خارجه - آرشیو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیرمتعهدها.

اسلام. این رویه موجب گردهمایی آنان، به منظور انجام تحقیقات برای حفظ میراث مشترک اسلامی و عمیق‌تر کردن تفاهم متقابل بین‌المللی مسلمان می‌شود.

۲- ایجاد شرایط لازم و مناسب برای همکاری بین‌نویسندگان و مورخین مسلمان، به منظور پایان دادن به خرافات و جهت‌گیری مورخان خارجی در مورد تاریخ ملل مسلمان.

۳- انتشار تحقیقات و مطالعات به شکل، کتاب‌ها و بروشورها.

۴- تصحیح سهل‌انگاری‌هایی که تاکنون در جزوات مدارس برخی از کشورهای اسلامی

وجود دارد.

۵- تشویق همکاری و مبادله کتاب‌های تاریخی، فرهنگی و هنری بین دانشگاه‌ها و سایر

مؤسسات علمی و تحقیقی کشورهای اسلامی.

۶- ترتیب دادن کنفرانس‌ها و سمینارهای ادواری در مقر مرکز.

۷- انتشار یک قطعنامه در مورد تاریخ جهان اسلام و همچنین اقدام به انتشار اصول

اساسی تمدن اسلامی.

تشکیلات مرکز

۱- شورای اداری مرکب از ده عضو از بین دانشمندان برجسته، محققان و اربابان قلم در

جهان اسلام که توسط کنفرانس وزرای امور خارجه به توصیه دبیرکل سازمان، برای مدت سه سال انتخاب می‌شوند. رئیس مرکز و نماینده دبیرکل نیز عضو این شورا می‌باشند.

۲- دفتر اجرایی مرکب از مدیر مرکز و دستیاران وی است. بودجه مرکز از محل سهام

کشورهای عضو و صندوق همبستگی اسلامی و اعانات کشورهای اسلامی تأمین می‌گردد و مقر

آن در استانبول است^۱.

۱. وزارت امور خارجه - آرشیو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیرمتعهدها.

(و مرکز تحقیقات آماری - اقتصادی و اجتماعی و آموزش برای کشورهای اسلامی
(Statistical, Economic and Social Research and Training Center For the
Muslim Countries)

مرکز فوق با اجرای قطعنامه ۲/۸ مصوب هشتمین کنفرانس وزرای امور خارجه در می
۱۹۷۷ در طرابلس، تأسیس گردید. مقر دائمی این مرکز در آنکارا است.

اهداف اعلام شده

- ۱- اقدام به بررسی و ارزشیابی دائمی بنیادهای اقتصادی و اجتماعی دولتهای عضو و پر کردن خلأهای اطلاعاتی آشکار، در اخباری که توسط دولتهای عضو ارائه می‌گردد.
 - ۲- اقدام به بررسی امکانات افزایش روابط بازرگانی بین دولتهای عضو و تهیه اطلاعات برای امور بازرگانی.
 - ۳- مطالعه و بررسی بنیادهای تولید صنعتی دولتهای عضو و بررسی جنبه تکمیلی و امکانات جذب و همکاری.
 - ۴- فراهم آوردن حداکثر امکانات استفاده از منابع قابل دسترس در کشورهای عضو.
 - ۵- بررسی موافقتنامه‌ها و کنفرانس‌های اقتصادی و اجتماعی بین کشورهای عضو و تعیین چارچوب موافقتنامه‌های کارگری و قراردادهای مربوط به دستمزد و امنیت اجتماعی.
 - ۶- جمع آوری و انتشار اطلاعات آماری از وضع اقتصادی دولتهای عضو و همچنین تهیه برنامه‌های آموزشی و تجربی و برگزاری سمینارها و دوره‌های علمی.
 - ۷- تشکیل دوره‌های آموزشی مرتب در زمینه آمار برای اتباع کشورهای عضو.
- مجمع عمومی این مرکز که مرکب از یک نماینده از هر کشور عضو و مدیر مرکز و نماینده دبیرخانه کل سازمان کنفرانس اسلامی است، هر دو سال یکبار تشکیل می‌شود. شورای اداری، مرکب از ده عضو منتخب توسط مجمع و مدیر مرکز و نماینده دبیرکل سازمان می‌باشد و اعضای منتخب برای مدت سه سال تعیین می‌شوند.

مدیر مرکز، از طرف دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی انتخاب می‌شود و بودجه این مرکز از محل کمک‌های کشورهای عضو و کمک‌های سازمانهای منطقه‌ای و بین‌المللی و همچنین درآمد حاصل از خدماتی که انجام می‌دهد، تأمین می‌شود. بودجه مصوب مرکز برای سال مالی ۱۹۸۷ م بیش از ۲ میلیون دلار بود.

ز) کمیسیون بین‌المللی حفاظت از میراث اسلامی

(International Commission For the Islamic Heritage)

یازدهمین اجلاس وزرای امور خارجه کشورهای اسلامی (مه ۱۹۸۰ - اسلام آباد)، اساسنامه این کمیسیون را که در نهمین و دهمین اجلاس تهیه شده بود را مورد تصویب قرارداد.

اهداف اعلام شده

- ۱- ایجاد یک دیدگاه واحد جهانی نسبت به میراث فرهنگی که شامل آثار باستانی، شهرها و محل‌های تاریخی و همچنین دست‌نوشته‌ها، کتاب‌ها و آثار هنری، است.
- ۲- گسترش فعالیت‌ها در تمام زمینه‌های میراث فرهنگی، به منظور حفظ و حراست از این میراث اسلامی.
- ۳- بالابردن سطح همکاری‌ها و تبادل و اطلاعات در خصوص میراث فرهنگی اسلامی.
- ۴- انتشار و جدول بندی آثار و دست‌نوشته‌های میراث اسلامی و ایجاد سرمایه و منابع مالی برای کمک بدون عوض در این زمینه و عطف توجه خاص به میراث اسلامی در قدس شریف.

تشکیلات

کمیسیون مرکب است از ۱۷ عضو، که شامل نماینده مناطق مختلف جهان اسلام و همچنین شاخه‌های مختلف تخصصی مربوط به میراث می‌باشد. پنج نفر از آنها توسط کنفرانس

وزرای امور خارجه و به پیشنهاد دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی تعیین خواهند شد. سایر اعضای کمیسیون، از اعضای شورای اداره کنندگان مرکز تحقیقات تاریخی، هنری و فرهنگی اسلام انتخاب می‌شوند.^۱

مخارج کمیسیون، از محل کمک‌ها و هدایای دبیرخانه کل و دولتهای عضو و پاداش‌های در نظر گرفته شده برای کمیسیون تأمین می‌شود.

ح) مرکز اسلامی توسعه بازرگانی

(Islamic Centre Technical and Vocational Training and Research)

در سومین کنفرانس سران دولتهای اسلامی در ژانویه ۱۹۸۱ در طائف، اساسنامه این مرکز به تصویب رسید.

اهداف اعلام شده

- ۱- تحکیم روابط و مبادلات بازرگانی بین کشورهای عضو.
- ۲- تشویق توسعه مستمر مبادلات بازرگانی بین کشورهای اسلامی.
- ۳- گردآوری و تحلیل اطلاعات بازرگانی برای توسعه تجارت.
- ۴- کمک در جهت هماهنگ کردن سیاست‌های بازرگانی کشورهای عضو.
- ۵- ترویج و تشویق سرمایه‌گذاری‌هایی به منظور توسعه مبادلات بازرگانی.

تشکیلات

۱- مجمع عمومی مرکب است از نمایندگان کشورهای عضو، مدیر مرکز و نمایندگان دبیرخانه کل سازمان کنفرانس اسلامی و اتاق بازرگانی اسلامی و مرکز تحقیقات آماری اقتصادی اجتماعی و فرهنگی که هر دو سال یکبار تشکیل می‌شود.

۱. وزارت امور خارجه - آرشیو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیرمتعهدها.

- ۲- شورای اداری مرکب از ۱۲ عضو است که برای مدت سه سال از طرف مجمع عمومی انتخاب می‌شود و دوبار در سال تشکیل جلسه می‌دهد.
 - ۳- مدیر مرکز از سوی دبیرکل منصوب می‌شود.
- بودجه این مرکز از طریق سهمیه‌های سالانه کشورهای عضو تأمین می‌شود^۱.

ط) بنیاد قدس - (صندوق قدس): (Alquds Fund)

صندوق قدس بر اساس تصمیم هفتمین اجلاس وزرای خارجه در ماه مه ۱۹۷۶ تأسیس گردید و اهداف آن، مبارزه با سیاست «یهودی کردن» سرزمین‌های اشغالی که از جانب نیروهای اشغالگر اسرائیل دنبال می‌شود، است. از سوی دیگر، این صندوق در پی حفظ ویژگی عربی و اسلامی شهر بیت‌المقدس می‌باشد. بنیاد قدس از مبارزات مردم فلسطین در بیت‌المقدس و تحکیم مقاومت اسلامی در سرزمین‌های اشغالی حمایت می‌کند.

پنجمین اجلاس کمیته قدس که در ژانویه ۱۹۷۸ در جده تشکیل شد، اساسنامه و مقررات داخلی صندوق را تصویب کرد. صندوق مذکور تحت سرپرستی یک شورا قرار دارد که طرح‌های عملی را تهیه می‌نماید و پس از تصویب، این طرح‌ها توسط کمیته قدس به مرحله اجرا درمی‌آید. بودجه صندوق توسط سهام داوطلبانه کشورهای عضو و کمک‌های صندوق همبستگی اسلامی و سایر اعانات تأمین می‌شود.

صندوق معمولاً جلسات عادی خود را در همان مکان گردهمایی کمیته قدس تشکیل می‌دهد. مقر صندوق قدس در جده است^۲.

۱. وزارت امور خارجه - آرشیو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیرمتعهدها.

۲. وزارت امور خارجه - آرشیو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیرمتعهدها.

۷۰ / سازمان کنفرانس اسلامی

به منظور آگاهی از میزان مشارکت مالی جمهوری اسلامی ایران در پرداخت حق السهم مربوط به ارگانهای فرعی «سکا»، جدول پرداختها از سال مالی ۱۹۷۷ لغایت ۱۹۹۲ از نظر می‌گذرد. پرداختها با مقیاس دلار است.

ارگانهای فرعی سال	مجمع فقه اسلامی (IFA)	صندوق همبستگی اسلامی (ICF)	موسسه اسلامی علوم و تکنولوژی و توسعه (IFSTAD)	مرکز اسلامی تحقیقات و آموزش فنی و حرفه‌ای (ICTVTR)	مرکز تحقیقات تاریخ، هنر و فرهنگ اسلامی (IRCICA)	مرکز تحقیقات آماری، اقتصادی بین‌المللی اجتماعی و آموزش حفاظت از کشورهای اسلامی میراث اسلامی (SESRICIC)	کمیسیون بین‌المللی توسعه بازرگانی (ICDPH)	مرکز اسلامی صندوق قدس (ICDT)	صندوق قدس (AF)
۱۹۷۷-۷۸	—	—	—	—	—	—	—	—	—
۱۹۷۸-۷۹	—	—	—	—	—	—	—	—	—
۱۹۷۹-۸۰	—	—	—	—	—	—	—	—	—
۱۹۸۰-۸۱	—	—	—	—	—	—	—	—	—
۱۹۸۱-۸۲	—	—	—	—	—	—	—	—	—
۱۹۸۲-۸۳	—	—	—	—	—	—	—	—	—
۱۹۸۳-۸۴	—	—	—	—	—	—	—	—	—
۱۹۸۴-۸۵	—	—	—	—	—	—	—	—	—
۱۹۸۵-۸۶	—	—	—	—	—	—	—	—	—
۱۹۸۶-۸۷	—	—	—	—	—	—	—	—	—
۱۹۸۷-۸۸	—	—	—	—	—	—	—	—	—
۱۹۸۸-۸۹	—	—	—	—	۲۵۰۰۰	—	—	—	—
۱۹۸۹-۹۰	۶۹۰۲۵	—	—	—	—	۲۵۰۰۰	—	—	—
۱۹۹۰-۹۱	۶۹۰۲۵	—	—	—	—	—	—	—	—
۱۹۹۱-۹۲	—	—	—	—	—	—	—	—	—
جمع	۱۳۸۰۵۰	—	—	—	۲۵۰۰۰	۲۵۰۰۰	—	—	—

بند سوم - مؤسسات تخصصی

این مؤسسات، تا سال ۱۹۹۲ مجموعاً مشتمل بر پنج مؤسسه می‌باشد که به ترتیب مندرج در اسناد سازمان کنفرانس اسلامی از نظر می‌گذرد.

الف) آژانس خبرگزاری اسلامی بین‌المللی (اینا)

(International Islamic News Agency)

این آژانس بر طبق تصمیم دومین اجلاس وزرای امور خارجه دولتهای اسلامی در کراچی تأسیس شد.

اهداف

- ۱- توسعه روابط نزدیک و گسترده میان کشورهای عضو.
- ۲- افزایش تماس‌های شغلی و همکاری‌های فنی بین آژانس‌های خبرگزاری کشورهای عضو.
- ۳- تلاش در جهت تحکیم اهداف جهان اسلام و تفاهم بیشتر ملل مسلمان در زمینه‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی.

تشکیلات

- ۱- مجمع عمومی مرکب از نمایندگان آژانس‌های خبری دولتهای عضو، که هر دو سال یک بار تشکیل می‌شود.
- ۲- شورای اجرایی، مرکب از ۶ عضو منتخب مجمع عمومی و دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی و یانماینده او است. هر عضو برای مدت دو سال انجام وظیفه می‌کند.
- ۳- مدیرکل که توسط شورای اجرایی برای مدت ۴ سال تعیین می‌شود و این مدت

قابل تمدید است.

بودجه

مخارج آژانس از محل کمک‌های دولتهای عضو که مقدار آن توسط مجمع عمومی آژانس تعیین می‌شود و همچنین از طریق هدایا و عطایای مالی داوطلبانه دولتهای عضو تأمین می‌گردد. مقر آژانس در جده است.^۱

(ب) بانک توسعه اسلامی: (I.D.B)

(Islamic Development Bank)

بررسی این ارگان سازمان، به دلیل حساسیت آن و نقشی که در جهت‌گیری اقتصادی بر عهده گرفته و بالمال، تأثیری که این نهاد بر موضع‌گیری‌های سیاسی «سکا» بر جای می‌گذارد، در خور تعمق و بررسی است. لذا تجزیه و تحلیل ماهیت این نهاد، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

بانک توسعه اسلامی، یک مؤسسه مالی بین‌المللی است که به موجب مصوبه کنفرانس وزرای دارایی کشورهای اسلامی که در ماه دسامبر ۱۹۷۳ در جده تشکیل شد، به وجود آمد و در سال ۱۹۷۵ با شرکت ۲۲ عضو کنفرانس اسلامی و به منظور کمک به رشد و توسعه اقتصادی اعضا و بر اساس اصول اسلامی شروع به فعالیت رسمی کرد.

شرایط عضویت در بانک توسعه اسلامی

مهم‌ترین شرط عضویت در این بانک، عضویت در سازمان کنفرانس اسلامی است و کشورهای عضو می‌توانند بر اساس مصوبه شورای اجرایی مدیران بانک مذکور

۱. وزارت امور خارجه - آرشیو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیر متعهدها.

سرمایه‌گذاری کنند. تاکنون ۴۴ کشور اسلامی به عضویت این بانک درآمده‌اند. هیأت مدیره اجرایی بانک، طبق اساسنامه از یازده عضو تشکیل شده است که ۵ عضو انتصابی از طرف ۵ کشوری که بیشترین سرمایه را دارا باشند، برگزیده می‌شوند. ۶ عضو دیگر که از سرمایه کمتری برخوردارند و اعضای غیر دائمی هیأت مدیره اجرایی بانک می‌باشند، براساس تقسیمات جغرافیایی توسط بقیه نمایندگان انتخاب می‌شوند. براساس تقسیمات جغرافیایی معمولاً دو عضو از آسیا، دو عضو از آفریقا و دو عضو از میان کشورهای عربی انتخاب می‌شوند.

بنابر این، ۵ کشوری که دارای بیشترین سهم بوده و به طور دائم عضویت هیأت مدیره اجرایی بانک را بر عهده دارند، نقش تعیین کننده‌ای در سیاست بانک و اعطای کمک به دولتهای فقیر و نیازمند که معمولاً از میان کشورهای آفریقایی و آسیایی هستند، ایفا می‌نمایند و به نوبه خود در آن کشورها اعمال نفوذ سیاسی می‌کنند. برای روشن شدن میزان سرمایه‌گذاری دولتهای عضو هیأت مدیره اجرایی، جدول ذیل از نظر می‌گذرد:

شماره نام کشورها	میزان سرمایه به دینار اسلامی ^۱	درصد نسبت به کل سرمایه
۱ عربستان	۵۰۶/۳	٪۲۵/۸
۲ لیبی	۳۱۵/۳	٪۱۶/۱
۳ کویت	۲۵۲/۲	٪۱۲/۸
۴ امارات متحده عربی	۱۹۴/۶	٪۹/۴
۵ ترکیه	۱۶۰	٪۸/۱
۶ مالزی	۲۰	٪۲
۷ پاکستان	۶۳/۱	٪۳/۳۳
۸ اردن	۱۰/۱	٪۰/۵۲

۱. هر دینار اسلامی معادل ۱/۳ دلار آمریکا است.

۹	تونس	۵	٪۲۵
۱۰	گابن	۷/۵	٪۱/۳۸
۱۱	الجزایر	۶۳/۱	٪۳/۲۲

عضویت جمهوری اسلامی ایران در بانک توسعه اسلامی

جمهوری اسلامی ایران در تاریخ ۶ دی ماه ۱۳۶۶، پس از تصویب مجلس شورای اسلامی به عضویت بانک توسعه اسلامی درآمد. میزان سهم ایران در سرمایه‌گذاری برابر با (۲/۵) میلیون دینار اسلامی است.

سایر اطلاعات در مورد بانک توسعه اسلامی

در حال حاضر میزان سرمایه پس‌انداز شده و در گردش بانک توسعه اسلامی، برابر با دو میلیارد دینار اسلامی است.

مقر بانک در جده، یکی از شهرهای عربستان قرار دارد. این بانک دارای نمایندگی‌ها و شعباتی در کشورهای اسلامی می‌باشد.

واحد پول بانک دینار اسلامی است.

زبان اصلی مورد استفاده در بانک عربی، انگلیسی و فرانسه است که به ترتیب زبان اول به عنوان زبان اصلی و دو زبان دیگر به عنوان زبان کار مورد استفاده قرار می‌گیرد^۱.

از آنجا که چهار عضو از پنج عضو دائمی هیأت اجرایی بانک یعنی لیبی، کویت، عربستان، امارات متحده عربی در زمره دولتهای عرب هستند و به استثنای لیبی که در زمره دولتهای پیشروی عرب محسوب می‌شود، سایر کشورها از جمله دولتهای محافظه کار عرب می‌باشند، با احتساب سه عضو عرب دیگر که جزو اعضای غیر دائمی بانک هستند

۱. وزارت امور خارجه - آرشيو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیرمتعهدها.

(اردن، تونس و الجزایر)، می‌توان به درستی به عمق و میزان نفوذ سیاسی، اقتصادی دولتهای متمکن عرب بر سایر اعضای سازمان کنفرانس اسلامی که به عضویت بانک درآمده‌اند، پی برد.

گزارش خبرگزاری اوپک از جده، که به نقل از منابع وابسته به بانک توسعه خبر ذیل را مخابره نمود، صحت این ادعا را به اثبات می‌رساند.

خبرگزاری اوپک گزارش می‌دهد که رژیم عراق طی سالهای ۱۹۸۷-۸۸ برابر با ۶۷-۱۳۶۶ تاکنون، بیش از ۶۰ میلیون دلار از بانک توسعه اسلامی کمک مالی دریافت نموده‌است. منابع بانک اعطای چند فقره وام جدید به ارزش تقریبی هشت میلیون دلار به رژیم بغداد برای تأمین هزینه خریدهای خارجی این کشور را مورد تأیید قرار داده‌اند. در این گزارش، اشاره‌ای به جزئیات مربوط به شرایط اعطای وام تازه و همچنین سایر وام‌های این بانک به دولت عراق نشده‌است.

آنچه مسلم است، کمک‌های اقتصادی بانک توسعه به رژیم عراق نمی‌تواند از مسأله جنگ ایران و عراق و موضع سازمان کنفرانس اسلامی در قبال آن جدا باشد. نکته دیگر که ذکر آن در اینجا لازم به نظر می‌رسد، نقش دولت عربستان به عنوان اصلی‌ترین سهام‌دار در هیأت مدیره اجرایی بانک است.

این دولت با سهمی بالغ بر ۵۰۶ میلیون دینار اسلامی، یکی از پرنفوذترین عناصر هیأت مدیره بانک محسوب می‌شود. این رژیم به دلیل نفوذ قابل توجه اقتصادی در بانک توسعه اسلامی، نقش تعیین‌کننده‌ای در اعطا یا عدم اعطای وام به دولتهای عضو بانک بر عهده داشته است.^۱

با عنایت به این واقعیت که ۲۰ دولت عضو سازمان کنفرانس اسلامی، در زمره دولتهای آفریقایی هستند که ۱۵ دولت این گروه از کشورها، زیر خط فقر به سر می‌برند،

۱. به نقل از خبرگزاری جمهوری اسلامی مورخ ۶۷/۴/۲۴ (تلکس).

نقش بانک توسعه و عناصر ذی نفوذ در آن بیش از پیش مشخص می‌شود. شاید بتوان ادعا نمود که یکی از عوامل مؤثر در مواضع یک جانبه سازمان کنفرانس اسلامی در قبال جنگ ایران و عراق در قطعنامه‌های اجلاس‌های سران، وزرای امور خارجه و کمیته صلح اسلامی، اعمال نفوذ برخی از عناصر ذی نفوذ در بانک توسعه اسلامی، بر روند تصمیم‌گیری سازمان باشد.

البته بررسی مواضع سازمان کنفرانس اسلامی در خصوص جنگ ایران و عراق، در فصول بعد مورد توجه قرار خواهد گرفت.

در پایان باید گفت؛ بانک توسعه اسلامی تا سال ۱۹۹۲ هفده اجلاس برگزار نموده‌است. هفدهمین اجلاس هیأت امنای بانک در تاریخ ۱۰ الی ۱۱ نوامبر ۱۹۹۲ برابر با ۱۹ الی ۲۰ آبان ۱۳۷۱ در تهران تشکیل شد. در این نشست، وزرای اقتصاد و دارایی کشورهای عضو حضور یافتند و اعضای جدید برای هیأت مدیره اجرایی انتخاب شدند^۱.

ج) کمیته اسلامی هلال بین‌المللی

(The Islamic Committee of the International Crescent)

در دهمین اجلاس وزرای امور خارجه در ماه مه ۱۹۷۹، پیشنهاد تأسیس این کمیته مورد موافقت قرار گرفت.

اهداف اعلام شده

- ۱- التیام بخشیدن به درد و رنج‌های حاصل از جنگ و بلایا و فجایع.
- ۲- رساندن کمک‌های پزشکی در هنگامی که بلایا یا فجایعی در یکی از کشورهای اسلامی روی می‌دهد.

۱. وزارت امور خارجه - آرشیو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیرمتعهدها.

۳- رساندن کمک‌های ضروری به سازمانهای بین‌المللی و محلی که به خدمات انسانی مشغولند. سرپرستی کمیته بر عهده یک شورای اجرایی است که رئیس کمیته، آن را رهبری می‌نماید.

بودجه کمیته، از محل کمک‌های دولتهای عضو سازمان و هدایا و عطایای افراد و کشورهای دیگر تأمین می‌شود.

شهر بنغازی در لیبی به عنوان مقر این کمیته در نظر گرفته شده است^۱.

د) سازمان آموزش علمی و فرهنگی اسلامی

(Islamic Organization for Education Science and Culture)

اساسنامه این سازمان، در یازدهمین اجلاس وزرای امور خارجه دولتهای اسلامی در اسلام آباد در ماه مه ۱۹۸۰ مورد تصویب قرار گرفت. این اساسنامه بر طبق تصمیم دهمین اجلاس وزرای خارجه تدوین شد.

اهداف اعلام شده

۱- تحکیم همکاری بین دولتهای عضو در زمینه‌های آموزشی، تربیتی، فرهنگی، تحقیقاتی و علمی.

۲- تحکیم فرهنگ اصیل اسلامی و حفظ استقلال فکر اسلامی در مقابل عوامل تهاجمی و مخّل فرهنگ اسلامی.

۳- ایجاد روش‌هایی که توسط آن بتوان هویت اسلامی مسلمانان را در کشورهای غیر اسلامی حفظ کرد.

۴- مشارکت در استقرار صلح و امنیت جهانی به وسیله روش‌های ممکن، به ویژه از

۱. وزارت امور خارجه - آرشیو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیرمتعهدها.

طریق آموزش و پرورش و فرهنگ.

- ۵- تشویق به همکاری بین دولتهای عضو در زمینه‌های تحقیقاتی، علمی و گسترش علوم و استفاده از فنون در چارچوب ارزش‌ها و موازین اسلامی.
- ۶- هماهنگ ساختن فعالیت سازمانهای گوناگون تخصصی دولتهای عضو در زمینه‌های تربیتی، علوم و فرهنگ، به طوری که همبستگی فرهنگی در جهان اسلامی را افزایش دهد.

تشکیلات

- ۱- کنفرانس عمومی: مرکب از نمایندگان دولتهای عضو ISESCO که هر سه سال یک بار تشکیل می‌شود.
- ۲- شورای اجرایی مرکب از ۱۵ عضو، که ۱۲ عضو توسط کنفرانس عمومی و ۳ عضو از طرف دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی انتخاب و تعیین می‌شوند.
- ۳- مدیر سازمان توسط کنفرانس عمومی برای مدت ۳ سال و قابل تمدید برای سالهای بعد، انتخاب می‌شود^۱.

ه) سازمان رادیو و تلویزیون کشورهای اسلامی (I.S.B.O)

(The Islamic States Broad Casting Organization)

به دنبال پیشنهاد دولت عربستان در ششمین اجلاس وزرای خارجه اسلامی عضو «سکا» در جده، سازمان خدمات رادیو و تلویزیونی در ۱۵ ژوئیه ۱۹۷۵ به عنوان یکی از سازمانهای تخصصی «سکا»، تأسیس شد. مقر این سازمان در شهر جده قرار دارد و فعالیت‌های آن شامل مبادله برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی، ایجاد مراکز ضبط برنامه‌های

۱. وزارت امور خارجه - آرشیو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیرمتعهدا.

رادیویی، تولید برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی و همکاری با سازمانهای منطقه‌ای و بین‌المللی در زمینه انتشارات، رادیو و تلویزیون است.

اهداف اعلام شده

۱- گسترش تبلیغات اسلامی، افزایش آگاهی نسبت به میراث‌های اسلامی و تعلیم عربی به مسلمانان سراسر جهان، دفاع از مسایل اسلامی، افزایش آگاهی متقابل در بین مسلمانان و گسترش روح اخوت اسلامی، تحکیم روابط کشورهای عضو سازمان.

۲- تعریف مفاهیم سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و تربیتی، که همبستگی اسلامی متکی بر آنها است.

۳- تضمین مبادله برنامه‌های انتشاراتی مثل اخبار و اطلاعات فنی و تعلیم کادر لازم در کشورهای عضو، هماهنگ ساختن فعالیت‌های رادیویی و انتشاراتی کشورهای عضو و افزایش هماهنگی در میان سازمانهای رادیو و تلویزیونی کشورهای عضو سازمان.

تشکیلات

۱- مجمع عمومی مرکب از نمایندگان تمام کشورهای عضو که هر دو سال یک بار به طور عادی تشکیل می‌شود.

۲- شورای اجرایی مرکب از ۱۱ عضو منتخب از مجمع عمومی، برای یک دوره سه ساله انتخاب می‌شود، دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی یا نماینده او، عضو دائمی شورا است.

ریاست شورا به عهده نماینده کشور میزبان سازمان می‌باشد این شورا دو بار در سال تشکیل می‌شود.

۳- مدیر سازمان از بین داوطلبان کشورهای عضو، توسط مجمع عمومی برای یک دوره

چهار ساله قابل تمدید، منصوب می‌شود.

۴- کمیسیون‌های دائمی شامل کمیسیون برنامه و اطلاعات، کمیسیون اداری مالی و کمیسیون فنی است.

مخارج این سازمان از محل حق عضویت‌ها، هدایا و بخشش‌های کشورهای عضو تأمین می‌شود.

بند ۴- مؤسسات وابسته به «سکا»^۱ (نهادهای درون سیستمی)

سازمانهایی که بر اساس تصمیمات اتخاذ شده در اجلاس‌های وزرای امور خارجه یا سران اسلامی تشکیل یافته‌اند، اما از نظر مالی وابسته به دبیرخانه کل «سکا» نیستند و از استقلال مالی برخوردارند، ارگانهای وابسته به «سکا» محسوب می‌شوند. این سازمانها بر حسب نیازی که برخی از کشورهای اسلامی عضو «سکا» برای گسترش و تعمیق همکاری‌های چند جانبه در زمینه‌های مختلف دارند، تأسیس شده‌اند. مبنای تأسیس این دسته از سازمانها، نیازهای منطقه‌ای گروهی از کشورهای اسلامی است که تلاش می‌کنند در جهت تحکیم روابط چند جانبه خود، از حمایت‌های سیاسی و حقوقی «سکا»، به عنوان یک نهاد بین‌المللی اسلامی بهره‌مند شوند.

بنابر این، نوع رابطه این دسته از سازمانهای منطقه‌ای با «سکا»، منحصرأ در چارچوب موافقت‌های اصولی که به صورت قطعنامه‌های سازمان کنفرانس اسلامی صادر می‌گردد، محدود می‌شود. این سازمانها از نظر تنظیم آیین‌نامه‌های داخلی، شرح وظایف و سایر مسایل اداری از استقلال برخوردارند.

به طور کلی می‌توان گفت؛ این دسته از سازمانهای اسلامی در پی توافق جداگانه چند

۱. در اسناد «سکا»، ارگانهای وابسته این سازمان به عنوان زیر یاد شده است.

کشور اسلامی شکل گرفته‌اند و «سکا»، در راستای تحقق اهداف و مقاصد خود، این سازمانها را مورد تأیید و حمایت قرار می‌دهد.

از نقطه نظر نموداری، سازمانهای این نهاد، وابسته به دبیرخانه کل «سکا» هستند.

الف) اتاقهای اسلامی بازرگانی، صنعت و مبادله کالاها

(Islamic Chamber of Commerce, Industry, and Commodity Exchange)

فکر تأسیس این نهاد در هفتمین اجلاس وزرای امور خارجه کشورهای اسلامی مورد توجه قرار گرفت، نخستین ملاقات، به ابتکار اتحادیه اتاقهای بازرگانی ترکیه در سال ۱۹۷۷ در این کشور و دومین اجلاس، در پاکستان برگزار شد. در نهمین اجلاس وزرای امور خارجه «سکا»، دولت پاکستان اعلام نمود که مقر دائمی این مرکز در شهر کراچی بر پا شود و سرانجام در دهمین اجلاس وزرای خارجه دولتهای اسلامی در «فاس» رسماً تأسیس این فدراسیون، به عنوان یکی از سازمانهای تخصصی وابسته به سازمان کنفرانس اسلامی اعلام شد.

دولت سنگال، میزبانی نخست گردهمایی مجمع عمومی این فدراسیون را در سال ۱۹۸۰ به عهده گرفت.

اهداف اعلام شده

- ۱- تشویق صنایع بازرگانی و صنایع دستی بین کشورهای عضو.
- ۲- ارائه پیشنهادات به منظور حفظ منافع اقتصادی و فعالیت‌های بازرگانی جهان اسلام.
- ۳- افزایش هماهنگی اقتصادی بین کشورهای اسلامی.
- ۴- تشویق همکاری بین اتاقهای بازرگانی و سازمانهای بین‌المللی در مورد مسائل بازرگانی، صنعتی و کشاورزی.

۵- تبادل هیأت‌های بازرگانی و ایجاد بازارهای تجارتي، دوره‌های درس و تبلیغات بازرگانی.

۶- تشویق سرمایه‌گذاری و طرح‌های مشترک بین کشورهای عضو^۱.

ب) سازمان پایتخت‌های اسلامی

(Islamic Capitals Organisation)

موضوع تأسیس این سازمان، در نهمین اجلاس وزرای خارجه کشورهای اسلامی عضو «سکا» در سال ۱۹۷۸ پیشنهاد شد و در اجلاس دهم وزرای خارجه اسلامی در فاس مراکش به تصویب رسید. در این اجلاس، از کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی خواسته شد که از این سازمان حمایت کنند.

اهداف اعلام شده

- ۱- تشویق و افزایش همکاری بین پایتخت‌های کشورهای اسلامی.
- ۲- حفظ و حراست از پایتخت‌ها و شهرهای اصیل اسلامی و هویت و میراث آنها.
- ۳- بالا بردن سطح خدمات عمومی از طریق گردهمایی‌ها، تحقیقات، مطالعات، تبادل تجربیات میان پایتخت‌های اسلامی و گسترش همکاری در زمینه‌های فرهنگی اجتماعی و مسائل شهرنشینی.

تشکیلات

- ۱- مجمع عمومی مرکب است از نمایندگان پایتخت‌های اسلامی، که هر دو سال یک بار

۱. گزارش تحقیقی با نام «کمیته‌ها، ارگانها و مؤسسات اقتصادی و فرهنگی». سازمان کنفرانس اسلامی، اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیرمتعهدها - اردیبهشت ۱۳۷۱.

تشکیل می‌شود.

۲- شورای اداری مرکب از دبیرکل و نمایندگان ده شهر منتخب از طرف مجمع عمومی است. نمایندگان شهر مکه و قدس، اعضای دائمی این شورا می‌باشند.^۱

۳- رئیس این سازمان برای مدت دو سال و توسط مجمع عمومی انتخاب می‌شود. این مدت قابل تمدید است.

بودجه سازمان از محل حق عضویت کشورهای عضو پایتخت‌های اسلامی و همچنین هدایا و بخشش‌های داوطلبانه تأمین می‌شود. مقر سازمان در شهر مقدس مکه قرار دارد و سازمان با همکاری یونسکو، اقداماتی برای حفظ تعدادی از شهرهای قدیمی اسلامی در موریتانی، مراکش و تونس انجام داده است.^۲

ج) اتحادیه اسلامی مالکان کشتی

(Islamic Shipowners Association)

سومین کنفرانس سران دولتهای اسلامی در طائف، تصمیم به تشکیل این جامعه گرفت و اساسنامه آن در دهمین اجلاس به تصویب رسید.

اهداف اعلام شده

- ۱- هماهنگی و یکسان ساختن تلاش‌های اعضا برای ایجاد همکاری بین شرکت‌های کشتیرانی دولتهای عضو، به منظور توسعه حمل و نقل دریایی و حداکثر بهره‌برداری از کشتی‌ها.
- ۲- مطالعه و تحقیق در مورد شاخه‌های مختلف حمل و نقل دریایی.

۱. کتاب «شناسنامه سازمانهای بین‌المللی شماره ۲» ناشر واحد انتشارات - دفتر روابط عمومی - تاریخ انتشار - آذر ماه سال ۱۳۶۲، ص ۲۱ و ۲۲.

۲. وزارت امور خارجه - آرشیو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیرمتعهدها.